

מעדני הפרשה

רעיונות והגיגים בפרשת השבוע מאת הר' ישראל אהרן קלצקין - פרשת נצבים וילך תשפ"ו

בן מאה ועשרים שנה

משה רבינו חי מאה ועשרים שנה מיום ליום, כמו שנא': 'ויאמר אליהם משה, בן מאה ועשרים שנה אנכי היום' ופירש רש"י 'היום מלאו ימי ושנותי'.

יש לברר, על ענין הגיל של משה רבינו, שלכאורה, הפסוקים סותרים זה את זה.

בפרשת שמות, נאמר על פגישתו הראשונה עם פרעה: 'ומשה בן שמונים שנה בעמדו לפני פרעה', וזה היה שנה אחת לפני יציאת מצרים, שהרי עשרת המכות נמשכו במשך כשנה, כדאיתא בחז"ל.

משה רבינו נפטר סמוך לכניסת בני ישראל לארץ ישראל, אחרי שהלכו ארבעים שנה במדבר, הוי אומר, בן 80 שנה היה כשיצאו ממצרים. ושנה קודם לכן, בעמדו לפני פרעה, היה בן 79, והתורה אומרת שהיה אז בן שמונים.

לתרץ זה, אקדים ואספר: כאשר הציעו שידוך לבני הי"ו, נכנסתי את מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל לשאול את פיו, שהיות ובני היה בן 18 ורעייתי טענה שזה מוקדם עדיין, ענה לי הגר"ח: חז"ל אמרו בן 'שמונה עשרה לחופה' והרמב"ם אומר שהכוונה במלאת לו י"ז שנים, כלומר, בהיכנסו לשנת הי"ח.

לפי"ז, מה שאומר הכתוב 'ומשה בן שמונים שנה', הכוונה שאז מלאו לו 79 שנים ונכנס לשנתו השמונים.

אך לא כך הדבר לגבי גיל פטירתו, שהרי התורה מדגישה 'בן מאה ועשרים שנה אנכי היום', כלומר, כבר מילא 120 שנה ולזה פירש רש"י 'היום מלאו ימי ושנותי', וזה גם נרמז במילים: 'היום מלאו ימי ושנותי' ר"ת היו"ם.

לא כהתה עינו

בסוף פרשת 'וזאת הברכה' התורה מספרת: 'ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו, לא כהתה עינו'.

ספר תהילים פרק צ' הוא 'תפילה למשה איש האלקים' הפרק הוא צ' שמצאנו בגמ' נדרים שנקרא 'משה הצדיק'.

מינויו של משה כמנהיג ישראל היה כאשר היה בן שמונים, כמו שהזכרנו מקודם, בפרק 'תפלה למשה' יש פסוק 'ואם בגבורות שמונים שנה' המילה ה'שמונים' בפרק הזה היא המילה הזו 'שמונים'.

המילה ה'120' בפרק, היא 'ראינו', לרמז כי עד מלאת לו 120 שנה ראייתו היתה בהירה כפי שהתורה מעידה עליו.

לעברך בברית

הקב"ה כורת שוב ברית עם בני ישראל, כהמשך לברית שכבר כרת עם אברהם אבינו, כמו שאנו מזכירים מידי יום בתפילת שחרית 'וכרות עמו הברית' וכו' וכל איש מישראל מצווה למול את בנו ביום השמיני להולדתו.

רמז לכך: פרשת ניצבים היא השמינית בחומש דברים, כדלהלן: א. דברים, ב. ואתחנן, ג. עקב, ד. ראה, ה. שופטים, ו. כי תצא, ז. כי תבא, ח. ניצבים.

כמו כן, מוזכרים כאן שמונה קטגוריות בבני ישראל, והם: א. ראשים, ב. שבטים, ג. זקנים, ד. שוטרים, ה. טף, ו. נשים, ז. גרים, ח. מחוטבי עצים עד שואבי מים.

וראה זה פלא, בפסוק הראשון של הפרשה, יש את המילה 'איש', שהרי רק כאשר האדם נכנס לברית והוא מהול, נחשב לאיש ללא מום, וכל שאר המילים של שבפסוק, סופי תיבותיהם הם אותיות מיל"ה, כדלהלן:

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם, ראשיכם, שבטיכם, זקניכם ושוטריכם, כל איש ישראל.

וכהשלמה לכך, נרמז עוד: איתא בתיקוני זוהר כ"ב ס"ה כי מצוות מילה היא חותמו של הקב"ה, וזה מרומז בפרשתו בפסוק: 'מי יעלה לנו השמימה', ר"ת מילה, ס"ת הוי"ה.

זה נרמז בפסוק: 'לעברך, בברית' הטעמים הם רביעי תביר, 'לעברך' - רביעי, שצורת הטעם הוא כמו אות י' שמרמז על שם הוי"ה יתברך, שהוא שם של ארבע אותיות, 'ברית' - תביר, אותיות ברי"ת.

גם הגימ' של ברי"ת - תביר, זה אחד פחות מתרי"ג, כי זו מצוה שנעשית פעם אחת ומעתה נותר לנו לקיים את שאר תרי"ב המצוות.

עוד ירומז: כי הברית הראשון עם אברהם אבינו נכתב בפרשה השלישית התורה, הלא היא 'לך לך', והברית שבפרשתנו נכתבה בפרשה השלישית מסוף התורה 'נצבים - וילך', כנגד 'לך לך'.

מחוטב עצים עד שואב מימין

כינויים אלו מרמזים על הצדיקים העונים ושפלי הברך, שעושים מלאכתם עראי ותורתם קבע.

'חוטבי עצים' מרמז על צדיקים, כמו שאמר משה למרגלים, שיבדקו בארץ ישראל 'היש בה עץ אם אין' ודרשו חז"ל, עץ הכוונה לצדיק שיגן על הדור.

'שואבי מים' אלו הת"ח ש'אין מים אלא תורה' וכפי שמסופר על דוד המלך שביקש מים מבית לחם ודרשו חז"ל ששלח לברר דבר הלכה, שתורה נמשלה למים.

מי יעלה לנו השמימה

הזכרנו לעיל הא דאיתא בתיקוני זוהר שמצוות מילה היא חותם הקב"ה, וזה מרומז בפסוק: 'מי יעלה לנו השמימה', ר"ת מילה, ס"ת הוי"ה.

בשו"ע יו"ד רס"ג סעיף ה' נפסק להלכה, כי תינוק שמת קודם שנימול, מלין אותו על קברו בצור או בקנה... לזכר שירחמוהו מן השמים.

להבליט את החלוקה של שלש ועשר, שלש שמות ועשר מידות.

עוד אפשר לפרש, ע"פ מה שכתבתי בשם אחי ר' יצחק, שביום י"ג ניסן היה יום תודה, שכולם הקריבו אז את תודתם, כדאיתא בגמ' פסחים דף י"ג. והארכנו בזה שהמספר י"ג הוא מספר של הודיה.

והא בהא תליא, שכל בקשה על העתיד צריכה קודם לכן הודיה על העבר, כדאיתא בגמ' ברכות, לכן, כאשר באים לבקש את הי"ג מידות יש גם לזכור את המספר י"ג שהוא מספר של הודיה.

ואם נשכיל להודות י"ג הודיות ולבקש י"ג מידות של רחמים, יחדיו הם כ"ו שהוא עצמו שם של רחמים.

גם יש במספר י"ג, הזכרת זכות האבות והאמהות הק', שהרי 'אברהם, יצחק, יעקב' הם י"ג אותיות, וכן 'שרה רבקה רחל לאה' זה י"ג אותיות ויחד הם כ"ו, לעורר מידת הרחמים בזכותם.

והותירך ה' אלקיך

בפרשת ניצבים נתברכנו: 'והותירך ה' אלקיך בכל מעשה ידך בפרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה'.

לעומת פרשת עקב, שם נאמר: 'והותירך ה' לטובה בפרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך'.

הקשה הג"ר ישראל דוד שטרן שליט"א, דומ"צ ויזניץ ב"ב, מדוע בפרשתנו נאמר **והותירך** מלא עם אות י' ובכי תבא כתיב חסר ותירץ על פי דרכו בטוב טעם.

ובס"ד אוסיף את חלקי:

כאשר האדם זוכה לברכה בילדים טובים וצאנו ובהמותיו מניבות כראוי וקרקעותיו משובחות, הוא אינו חושב לרגע שזה קשור אליו, הוא חש ומרגיש כי השי"ת נתן לו זאת במתנה ויהבו ומבטחו בהשי"ת.

אולם, כאשר האדם זוכה ורואה ברכה במעשי ידיו, אם הוא אומן או כל מלאכת ידים שמתברכת לו וכל מה שהוא עושה מצליח לו, יכולה להתגנב לליבו מחשבה של 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', שהרי הוא רואה את עצמו עובד ועומל והתוצאות מתעתעות.

לכן, בפרשתו, שמזכיר גם ההצלחה של 'כל מעשה ידיך', מוסיף את האות י' שהיא שמו של הקב"ה, להזכיר, כי כל מה שיש לו הוא מאת הקב"ה ושיתדל תמיד להודות ולהזכיר את שמו יתברך, כמו שמצאנו אצל יוסף הצדיק, שנא' עליו 'וירא אדניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' ואמרו חז"ל שהיה שם שמים שגור על פיו. עדיין יש לבאר, מדוע נאמר בפרשתנו 'לטבה' חסר ו'.

זה נרמז בכך, שהר"ת כסדרו של 'מיל"ה' וס"ת 'הוי"ה', הם במילים 'מי יעלה לנו השמימה', כלומר, שכשאיש ישראל עולה לשמים, יש לו להיות אחר מילה כדי שהוי"ה ירחמנה.

רמז נוסף, שהרי שם הוי"ה אינו שלם עד שימחה זרעו של עמלק ועמלק הוא היפך ענין המילה, כדאיתא במדרש תנחומא פר' כי תצא על הפסוק 'ויזנב בך כל הנחשלים אחריך', שעמלק היו מתריסין כלפי שמיא, שהיו נוטלים הערלה של הברית **מילה** וזורקים **לשמים**.

זה נרמז במילים 'מי יעלה לנו השמימה', מילה - הוי"ה, ששם הוי"ה יושלם כאשר נכרית את עמלק שזרקו המילה השמימה בהתרסה.

וזה ענין 'כסא' של אליהו, שתופס מקום נכבד במעמד הברית מילה, שהרי לשון חז"ל הוא: אין שמו של הקב"ה שלם ואין הכסא שלם, שנא' כי יד על כס י-ה, וזה ענין הכסא של אליהו, שהרי גם משמו של אליהו חסר האות ו' שגם הוא יושלם כאשר שם הוי"ה יושלם ולכן עניינו של אליהו הוא 'שלום' כידוע.

ואמרו חז"ל ששמו של אליהו חסר אות ו' שהתווסף בשמו של יעקב, כי תקומתו של יעקב תלויה בנפילתו של עשו, שנאמר 'המלאה החרבה' כשזה קם זה נופל ויעקב מחזיק אצלו אות ו' משמו של אליהו כפקדון עד שיבא לבשר הגאולה ותקומת יעקב.

שלש עשרה מידות

הקב"ה לימד לו למשה 'שלש עשרה מידות של רחמים' והם מעוררים רחמים על בני ישראל, יש לעיין מה מיוחד במספר שלש עשרה.

המס' 13 הוא מיוחד אצל עם ישראל, בר מצוה, י"ג אני מאמין, בשלש עשרה מידות התורה נדרשת ועוד.

נראה כי יחודיותו הוא שילוב של שני המספרים הנכבדים 'עשרה' ו'שלשה' שהמספר **עשר** הוא שמו של י' יתברך, ומכאן גם נובעת חשיבותו, כמו שאמרו חז"ל 'אין דבר דבקדושה פחות מעשרה', והמספר **שלש** שהוא מספר מבורך, המורה על ריבוי ובבריאת העולם נכפל בו כי טוב, שלשה אבות, תורה תליתאי לעם תליתאי וכו'.

ראיה לזה מצאתי בפיוט 'ישמיענו סלחתי' יום רביעי עשי"ת בענין י"ג מידות, מפיית הפייטן: 'עשר ושלש כמדובר', ולא מצאנו בלשה"ק במנין העשור, שיזכירו העשור קודם היחיד, ובתורה נאמר: 'פרים שלשה עשר' וכדו'.

עוד אפשר לפרש בדברי הפייטן, שהרי שלוש הראשונות של י"ג מידות הם שמות של השי"ת 'ה' 'ה' 'קל' ומשם ואילך מידותיו 'רחום וחנון' וכו' ולכן כתבם באופן כזה,

ניחום אבלים

לידידנו היקר והחשוב הר' **עקיבא ניימאן** שליט"א, באבלו הכבד על פטירת אביו הר' **אליעזר חיים** ב"ר יעקב ז"ל. המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, ובנחמת הגאולה בקרוב ננוחם ונזכה לשבעה דנחמא 'שוש איש ביה'. המעוניין לקבל גליון זה באימייל וכן לכל הארה והערה, יכתוב לי בכתובת הנ"ל maadoney@gmail.com ויקבל מידי שבוע הגליון על הפרשה.

יום חמישי לפרשת נצבים וילך, כ"א אלול תשפ"ו.

לידידי ומכריי קוראי ומתענגי הגליון 'מעדני הפרשה'.

יש דברים שנצרכו בנפש מגיל אפס והם מלוים אותך לכל החיים, יש שזה פועל ישר ויש שזה פועל הפוך.

2 אחים גדלו אצל אבא נרקומן, שכל חייו היה מתהולל ושותה ומשתכר ואלים ומידי תקופה היה גם יוצא ונכנס בבתי הסוהר, לרצות עונשו על מעשיו הפליליים וכמובן שלא החזיק מעמד במקום עבודה קבוע ותמיד היה מחסור בבית והילדים חיו בפחד ובלחץ.

ימים חלפו, ואחד האחים הצליח מאוד ועשה חיל בלימודיו ורכש ידע והשכלה והפך לאיש עסקים מצליח, הקים משפחה נפלאה והפך למודל ושם נרדף להצלחה.

אחיו, הלך בדרכי אביו ואין צריך להסביר לאן הוא הגיע.

עיתונאי אחד, החליט לראיין את שניהם, כל אחד בנפרד, לבדוק איך 2 אחים, כל כך הקצינו לשני הקצוות.

הוא התחיל את הראיון של שניהם עם אותה שאלה: איך הגעת לאן שהגעת?

שניהם ענו אותה תשובה: 'עם אבא כזה, מה רצית שיקרה'?

כל כך חד, האחד חי בלי מחשבה והתעוררות ומה שראה בחיים זה הוא המשיך. והשני, התבונן בתוצאות, הסיק מסקנות ובעקבות כך פנה לדרך האחרת.

זהו לא מוסר דרשה לקראת הסליחות, זה מציאות החיים ונתעוררתי לזה השבוע בעקבות מעשה שהיה.

בבית הוריי ב"ה לא היה מחסור, אמנם גדלנו י"ז נפשות בבית בן 3 חדרים, דהיינו סלון ו-2 חדרי שינה, כאשר אחד מהם הוא של ההורים ומטבח 'שלום בית', כי יותר מבן אדם אחד לא יכול להיכנס לשם, אז אי אפשר להעיר ולריב.

אוכל לא היה חסר בבית, אבי היה מנגן בחתונות, ובסוף האירוע, בעלי הקייטרינג היו נותנים לו את כל מה שנשאר בסירים, וזה היה די והותר, עד כדי כך, שילדים היו מקנאים בי בחיידר, שהייתי מגיע עם בולקאלע ושניצל לחיידר, מה שילדים אחרים יכלו רק לחלום על זה.

לא מזמן, פוגש אותי יהודי בלייקווד ואומר לי בהתלהבות: אתה בנו של רבי בן ציון? לעולם לא אשכח את אביך. הוא מספר לי שהם היו משפחה קשת יום שהתגוררו בסמיכות להוריי, האבא עלה ממרוקו ועבד בפרך מצאת החמה עד צאת הנשמה והמשכורת לא הספיקה להוצאות המינימליות והם רעבו ללחם, ומפעם לפעם היה אבי ז"ל מגיע ומביא להם שקיות מלאות כל טוב ממה שקיבל מבעלי השמחות ובבית היתה אורה ושמחה.

מכיון שהוריי גדלו בילדותם בימי המלחמה ובתקופת הצנע, אך טבעי הדבר, שבליבם נצרב החשיבות של פיסת אוכל, לא היה כזה מושג להשליך אוכל לפח, גם השאריות נשמרו, רק כשהתקלקל זרקו, אמי סיפרה, שילדים בדרך מבית הספר, המחשבה היתה, אם היום יהיה אוכל או שילכו לישון רעבים, לך תסביר את זה לילדים בימינו.

ולכן, גם לי קשה לראות אוכל נזרק, אני מגיע לשמחות ורואה ערימות של אוכל, לחמניות ומנות וסלטים ובשרים, הכל לסל וחסל וזה מעיק לי, אבל מה אעשה? חשבתי פעם לגייס מתנדבים ולאסוף האוכל הנקי ולשלוח למשפחות, אך אז אמרו לי שכבר קיים ארגון כזה.

תכלית, השבוע סיימתי בדחנות בחתונה מאוחר בלילה, הבר היה מלא באוכל טרי ומהביל ואני רואה את האחראי מתקדם עם פח זבל ענק על גלגלים, מוכן ומזומן להטות את הכלים על צידם ולשפוך את כל תכולתם פנימה, זו לא פעם ראשונה שאני רואה מחזות כאלו, אך מה בידי לעשות?

הפעם היה שונה, ראשית, המחזותן חבר טוב שלי, ירושלמי מבטן ומלידה ועמדנו יחד ליד הבר ואני אומר למחזותן: תארוז את זה ויהיה לך לשבע ברכות מחר. הוא הסתכל לי בעיניים והפטיר: השתגעת? אשתי תזרוק אותי מהבית עם האוכל ביחד.

שתקתי, אבל ידעתי שהוא לא היחיד, אשתי לא תזרוק אותי עם האוכל, אבל גם לא תאכל מזה.

אבל ליבי לא נתן לי להמשיך הלאה, משום מה, הפעם הרגשתי צורך לעשות משהו, שאלתי את האחראי אם יש לו קונטיינר גדול, הוא נכנס מיד למטבח והריץ לי מגש אלומיניום ענק והתחיל למלאות, עוף סיני עם שומשום, אורז מאודה עם ירקות, איטריות עם רצועות עוף ופטריות ושניצללים. והוא מפטיר לעברי: אני כל כך שמח כל פעם שמחותן או מישו לוקח את האוכל מכאן, קשה לי כל יום לבצע את המשימה הזאת, לזרוק את האוכל.

לא ידעתי מה לעשות עם המגש, הכנסתי לרכב, נסעתי הביתה ופיניתי מקום במקרר והכנסתי אחר כבוד, בידיעה שיתכן ומחר זה ייזרק.

בבוקר, ביקשתי מאשתי להרים טלפון לידידתה העגונה המטופלת בארבעה יתומים חיים העובדת לפרנסתה ושתציע לה ארוחת ערב בשרית למשפחה, האשה שמחה ואני הייתי השליח, באתי עם המגש, הילדים שמחו, כל אחד מילא צלחת, חצי המגש התרוקן וליבי התרונן משמחה שלא יגעתי לריק.

יצאתי משם עם המגש המלא למחצה וחזרתי לרכב והטלפון מצלצל ובתי על הקו להתעניין בשלומי, סיפרתי לה מה שיש לי ושאלתי אם רוצה את מה שנשאר, ידעתי שהיא מסתמא כבר בישלה וגם לא תאכל את זה, אבל ידעתי גם, שמפני מצוות כיבוד אב, היא לא תגיד 'לא', והיא אמרה: תביא ונראה.

בדרך, מתקשר אלי הגבאי של בית מדרשנו, ומספר שאביו של אחד מחשובי הקהילה, איש גלמוד, נפטר, ושארם טלפון לעודד אותו ולעזור לו, התקשרתי אליו והוא מספר לי שהוא בבית הלויים בשמירה על הנפטר, שאלתי אותו אם הוא אכל כבר? 'לא' הוא ענה, אבל מי צריך ויכול לאכול במצב כזה? הרמתי טלפון להרב ושאלתי אם מותר לי לתת לו אוכל אורז ואיטריות שהיו ליד הבשר? (אונן אסור בבשר ויין), הרב פסק שאין שום בעיה, ואפילו מותר לו לשתות ולאכול חלבי מיד, אבל לא ביחד. מילאתי לו צלחת וחמימתי אצל בתי, נסעתי אליו לשם והוא חיבק אותי והודה בחום.

כעבור שעה בתי מתקשרת אלי ומספרת בשמחה: יצאתי עם הילדים לגן העיר הצמוד לביתי ושכנה שזה עתה חזרה מבית ההחלמה ליולדות, מתיישבת לידי והיא ככה מתאנחת ואומרת: 'קשה לי לחזור לבישולים, עדיין אין לי כח'. מיד נזכרתי מה שהבאת לי, לא סיפרתי לה כלום, רק אמרתי שיש לי הרבה אוכל מיותר ואשמח לתת לה את זה והיום לפחות היא תחסוך לבשל. טאטי, אין לך מושג איך היא שמחה, הכנסתי לה את המגש הביתה, היא מסיימת. ושמחתי על הזכות שזיכני השי"ת לעזור ליולדת וילדיה, והתקשרתי להגיד לך, כי ידעתי שתשמח לשמוע את זה.

הלכתי למנחה ובתפילת הלחש הודיתי להקב"ה מקירות ליבי, לכאורה, פעולה כל כך פשוטה וכל כך מועילה, אבל הוא שלח לי את זה, ואין שיעור לשכר שהוא ישלם על מה שהוא עצמו מזמן לידינו, רק להודות ולהלל. וחשבתי פשוט חדש במשנה 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה לנו תורה ומצוות', כלומר, הוא דואג להמציא לנו מצוות, שנצבור זכויות ונקבל שכר, בפרט בימים אלו של הכנה לימי הרחמים והסליחות.

נ.ב. בן 120 שנה היה משה רבינו בפטירתו. 40 שנה קודם לכן, בגיל 80 הוציאנו ממצרים, אז איך יתכן, ששנה לפני יציאת מצרים, התורה מעידה, שהיה בן 80 שנה בעמדו לפני פרעה, הוא היה אז בן 79?

'תפילה למשה', זהו פרק צ' בתהילים, מה המילה ה'שמונים' בפרק? ומה המילה ה-120 בפרק? ואיך שלושת המספרים האלו והרמזים, קשורים למשה רבינו?

מתחילים סליחות עם י"ג מידות של רחמים, מה מיוחד במספר י"ג?

מה הר"ת של 'מי יעלה לנו השמימה' ומה הסופי תיבות, איך הם קשורים זה לזה ומה הקשר בין זה לעלייה לשמים? כל זה ועוד בתוככי הגליון מעדני הפרשה המצו"ב. maadoney@gmail.com הדפיסו ותזכו הרבים,

בברכת שבת שלום ומבורך:

ישראל אהרן קלצקין

לבקשת הצטרפות או כל שאלה או הערה והארה, כתבו לי בכתובת דלהלן

maadoney@gmail.com